

Ezen a helyen középiskolai kémiatanárokat bemutató rovatunk jelenik meg számról számra. Az itt következő írás formájában sem interjú, és nem is középiskolai tanár tollából született. Mindazonáltal a 90. életévét tavaly betöltött szerzője igen nagy hatással bírt a kémia iskolai oktatására az elmúlt évtizedekben, és számtalan tanítványa (köztük a szerkesztőbizottság több tagja) számára a legkiválóbb tanár, akitől tanulhattak.

Boksay Zoltán

Visszatekintés

Kisdiákként, 10-12 éves korban a matematikát, a magyar nyelvtant és a földrajzt találtam érdekesnek. Az utóbbit azért, mert vitéz Földvári Béla, kedves tanárom tanította. Egy-két évvel később hozzájutottam a Természettudományi Társaság által kiadott A kémia és vívmányai című könyvhöz. Ahogy olvastam, beleszerettem az atomok világába. Tetszett az a gondolat, hogy a világ különféle anyagait a különböző atomok társulása, különválása és átrendeződése hozza létre. Még az

iskolai tanulmányaim befejezése előtt elhatároztam, hogy vegyész leszek. Akkoriban a gimnáziumban kémiai ismeretek először az ásványtan keretében fordultak elő. Kémiára mint tantárgyra csak a hatodik osztályban kerül sor (ami a jelenlegi tizedik osztálynak felel meg.). A tárgyat természetrajztanárok tanították. Kémiatanár-képzés

még nem volt. Amikor a hetedik osztályba beiratkoztam, az ország már hadszíntérre változott. Rendkívül szerencsésen vészeltem át a legnehezebb időket. A bombarobbanásoktól óvóhelyünk csak mozgott, rázkódott, de találatot nem kapott. Katonaként tankakadály építésében vettem részt, és a hadifogságom is csak három napig tartott.

Miután Budán is befejeződtek a harci események, még másfél év volt hátra az érettségiig. Az érettségi megszerzése után beiratkoztam a budapesti tudományegyetemre vegyészhallgatónak. A diplomámat 1950-ben vehettem át. Közben letettem azokat a vizsgákat is, amelyek a kémia-fizika tanári oklevél megszerzéséhez szükségesek. Csak később értesültem arról, hogy rendelet tiltja, hogy egy ember két diplomát kaphasson. A rendelkezést tudomásul vettem, és egyáltalán nem bántam meg, hogy többet tanultam a kelletténél. Még hallgató koromban bekapcsolódtam az (akkori nevén) Általános Kémiai Intézet oktatási és kutatási munkájába, amit később ugyanott alkalmazottként folytattam. Olyan munkákat is elvállaltam, amiket mások terhesnek éreztek. Egyszer, valamelyik nyári szünetben kémiatanári továbbképzést és átképzést kellett tartanunk. Az átképzésre azok a tanárok jelentkeztek, akiknek a szakja (például latin nyelv) az iskolareform következtében gyakorlatilag megszűnt és hajlandók voltak régi szakjukat kémiára felcserélni. Szükség is volt rájuk, mert a kémia óraszámja jelentősen megnőtt. A résztvevők mind idősebbek és tapasztaltabbak voltak nálam, ezért is őszinte, mély tiszteletet éreztem irántuk. Amikor a minisztérium elhatározta, hogy megindítja a szervezett fizikusképzést, meglepetésemre, fiatal tanársegéd létemre én kaptam azt a feladatot, hogy megírjam a kémia tárgy programját heti 3 óra előadással és 3 óra laboratóriumi gyakorlattal számolva. A jóváhagyás után megkezdhettem a tanítást. Szívesen gondolok vissza kiváló, éles eszű fizikushallgatóimra, akiknek a kérdéseiből magam is sokat tanultam. Ugyanezt azokról a vegyészhallgatókról is elmondhatom, akiknek az általános kémia előadását a nyugdíjba menő főnökömtől átvettem. Beosztásomnál fogva főleg elsőéves hallgatókkal foglalkoztam, így módom volt megfigyelni, hogy a hallgatóim milyen tudást és milyen nézeteket hoztak magukkal a középiskolákból. A hibás nézeteknek a forrása legtöbbször a használt tankönyv volt. A meghaladott felfogás kiküszöbölése és a helyes nézetek elterjesztése végett szerte az országban előadásokat tartottam, és cikkeket írtam, szám szerint huszonnégyet. A korszerű ismereteket nyolc, részben

társszerzőkkel írt tankönyvben igyekeztem érvényesíteni. Évente egyszer volt egy nagy nap számomra, éspedig a középiskolai tanulmányi verseny kémiai döntője, amikor az ország legjobb (és áldozatkész) tanáraival találkozhattam, és üdvözölhettem a versenyzőket, mint a kémiai versenybizottság elnöke. Összesen harmincegyszer...

Az elsőéves egyetemi hallgatóknak tartott előadásokra e helyen nem kívánok részletesen kitérni. A képzés egészében az a feladatuk, hogy a kémiát mint összefüggő egészet láttassák, és a továbbiakban bármely tudományág számára kellő alapot biztosítsanak. A hallgatóságot fentebb már jellemeztem. Most még azt szeretném hozzáfűzni, hogy hosszabb időn keresztül idegen nyelvű tanítványaim is voltak: koreaiak, kínaiak, mongolok, vietnamiak, kubaiak, továbbá volt egy laoszi és egy afgán is. A kubaiak kivételével általában sikeresen vizsgáztak. Tudományos kutatásban meglehetősen nagyfokú szabadságot élveztem. Eredményességét hetven tudományos cikkel tudom dokumentálni. Különböző európai városokban előadóként körülbelül harminc konferencián vettem részt. Amerikába egyszer kaptam meghívást. Ipari kapcsolataim is kialakultak időközben, aminek eredményeként huszonhárom kutatási megbízáshoz jutottunk. Lezárásaként ugyanannyi tanulmányt kellett megírnom. Mint sokan mások, én sem mentesültem közéleti feladatoktól, bizottsági és egyesületi ülésektől.

Ha ezek után felteszem magamnak a kérdést, hogy a sokféle tevékenység közepette, mi jelentett számomra szép élményt, kettőt tudok megnevezni. Az egyik az az állapot, amikor valamilyen nagyon nehéz problémát sikerült megoldanom. A másik az a pillanat, amikor a magyarázatom nyomán a hallgatóim szemében felcsillant a megértés csillogása.